

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

На основу члана 14. Правилника о стицању истраживачких и научних звања („Службени гласник РС“, број 159 од 30. децембра 2020. године), одлуке Наставно-научног већа Православног богословског факултета са седнице одржане 17. децембра 2021. године и Решења (бр. 0206-595/2 од 21. децембра 2021. године) о образовању Комисије која оцењује испуњеност услова за избор кандидата докторанда Саве Миловановића у звање истраживач-сарадник. Комисију чине др Зоран Крстић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду (председник Комисије), др Владан Таталовић, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду и др Зоран Деврња, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Након увида у документацију коју је кандидат Сава Миловановић доставио, а у складу са члановима 15. и 34. Правилника о стицању истраживачких и научних звања („Службени гласник РС“, број 159/20), Комисија подноси Наставно-научном већу Православног богословског факултета следећи:

ИЗВЕШТАЈ:

1) Биографски подаци

Сава Миловановић, рођен у Београду 16. јануара 1994. године, завршио је основну школу и гимназију општег смера у Љигу. Академске 2013/14. године уписује Православни богословски факултет Универзитета у Београду и завршава га у року 2017. године са просечном оценом 9,68. Мастер студије уписује у октобру академске 2017./18. године на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Мастер тезу под насловом „Брачно или целибатно свештенство: пракса Цркве на Истоку и Западу до 11. века“, одбранио је 26. јуна 2018. под менторским руковођењем професора Растка Јовића, са просеком 10,00. У току академске 2018/19. године уписује докторске студије из области канонског права на истом факултету под студијским менторством истог професора.

Веће научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду је на седници од 23. фебрура 2021. дало сагласност на одлуку Наставно-научног већа Православног богословског факултета Универзитета у Београду о прихватању теме докторске дисертације докторанда Саве Миловановића под насловом „Територија и национални идентитет као фактори канонске јурисдикције у руском богословљу 20. века“ и одређивању проф. др Растка Јовића за ментора.

2) Стручно искуство и научна активност

Кандидат Сава Миловановић август 2016. године проводи на Државном институту за руски језик „А. С. Пушкин“ у Москви ради усавршавања руског језика. Од маја 2019. ради као истраживач-приправник на Православном богословском факултету. Септембар 2021. године провео је на студијском боравку на Католичком факултету Бечу у оквиру програма CEEPUS, где је обавио истраживање из

биоетике под руководством професорке Сигрид Милер. Говори руски и енглески, служи се грчким језиком, а у току 2020/21. похађао је курс старогрчког језика у Школи за класичне и оријенталне језике Института за екуменске студије у Сибиу. Похађање овог курса наставио је и у јесен 2021. Рецензирао је чланак „Неутихающая буря: поиски новых моделей в осмыслении темы автокефалии“ који ће изаћи у зборнику Понтификалног оријенталног института у Риму: Edward G. Farrugia and Željko Paša (ed.), *Autocephaly: Coming of Age in Communion. Historical, Canonical, Liturgical and Theological Studies. Orientalia Christiana Analecta 312* (Rome: PIO, 2022)

3) Област истраживања

Током мастер и докторских студија Сава Миловановић је започео истраживање из области канонског права, државно-црквених и црквено-националних односа. У току докторских студија акценат је ставио на истраживање ових аспеката у руском богословљу 20. века. Истраживање кандидата има мултидисциплинарни карактер. Као своју област истраживања у оквиру научно-истраживачког рада на Православном богословском факултету одабрао је истраживање историје и развоја српске црквено-правне науке, која представља област на коју се до сада релативно мало обрађала пажња у српској теологији.

4) Библиографски подаци

У складу са категоризацијом публикација Министарства просвете, науке, и технолошког развоја и члановима 5. и 6. Правилника о категоризацији и рангирању научних часописа („Службени гласник РС“, број 159 од 30. децембра 2020.), кандидат Сава Миловановић у периоду од претходног избора у звање има 3 објављена, и 2 рецензирана рада који ће у наредном периоду бити објављени с обзиром на то да су прошли рецензије релевантних часописа (потврда уредништва достављена уз документацију):

Рад у међународном часопису (Q1=M23)

- (1) „Christians as “Tertium Genus” in the Context of Church Jurisdiction.“ *Astra Salvensis* 8, no. 15 (2020): 109-30.

У овом раду аутор анализира питање да ли су хришћани првих векова себе доживљавали као посебан етницитет и покушава да из тог аспекта размотри однос хришћанског и етничког/националног идентитета, а посебно етничке припадности и црквене организације. У првом делу рада излаже аргументе двеју еклисиолошких концепција као и историјске околности које су подстакле формулацију и систематизацију њихове аргументације. У другом делу рада бави се концептом хришћана као „треће расе“ у ранохришћанским и незнабожачким изворима. Долази до закључка да су јурисдикциони спорови XX века интензивирали полемику око националног идентитета као фактора црквене јурисдикције. Хришћани су били „трећи род“ искључиво у религиозном смислу, у односу на Јелине и Јевреје, и нису од стране Цркве позивани на превазилажење сопственог етницитета и формирање новог на религиозним основама. Организовање епархија на националној основи, иако је у колизији са канонским

територијалним начелом, служи главном циљу Цркве – спасењу људи, у смислу да верници имају могућност да им епископи буду људи који разумеју њихов менталитет, језик, и обичаје.

Рад у врхунском часопису националног значаја (М51)

- (1) „Државна самосталност као фактор црквене аутокефалије.“ Чланак је прошао рецензије у часопису *Богословље* и биће објављен у једној од наредних свесака(потврда уредништва достављена уз документацију).

Аутор у овом раду разматра оправданост идеје да је државна самосталностнеизоставан услов црквене аутокефалности. У раду се анализирају аргументи двају еклисиолошких концепција чију је систематизацију изазвало питање обнове аутокефалности Грузинске православне цркве, први пут опширно разматрано на седницама Предсаборског присуства 1906. године, а у ширем историјском контексту припрема за одржавање Сверуског помесног сабора. То је уједно био и први пут у историји Цркве да је питању државне самосталности као фактора аутокефалност посвећена значајнија богословска пажња. Анализом ставова руских и грузинских богослова са аспекта канонског предања и историјске црквене праксе расветљавају се канонска начела о условима стицања црквене самосталности. Закључуједа је Црква као референтни модел за одређена питања, конкретно у питању стицања аутокефалије, углавном поштовала дотадашњи црквени обичај, односно да одговор на постављено питање није канонски регулисан. О државној самосталности као услову аутокефалије канони не говоре, нити забрањују да у оквирима исте државе могу постојати неколико аутокефалних Цркава. У том погледу сматра да треба разликовати „услове аутокефалије“ од „фактора аутокефалије“. Државна самосталност се може сматрати једним од битних фактора, али не и од неизоставних услова исте.

- (2) „Филарет Гранић о односу државног и црквеног законодавства у Византији“. Чланак је прошао рецензије у часопису *Богословље* и биће објављен у броју 2 за 2021. годину(потврда уредништва достављена уз документацију).

У овом раду аутор се бави канонско-правним научним наслеђем бившег професора канонског права на Православном богословском факултету у Београду др. Филарета Гранића (+1948) и поставља као циљ рада евалуацију Гранићевог доприноса српској канонско-правној науци кроз анализу његових радова из поменуте области. У првом делу рада даје исцрпне биографске податке користећи се, између осталог, и необјављеним документима из Архиве Православног богословског факултета. У другом делу рада износи библиографске податке и врши класификацију Гранићевих радова. У трећем и најопсежнијем делу рада даје преглед његових погледа на однос Цркве и државе у Источноромејској (Византијској) империји. Долази до закључка да Гранићеви радови из ове области показују завидан степен научне компетенције и да савремена истраживања потврђују огромну већину закључака до којих је у својим истраживањима исти долазио.

Рад у истакнутом националном часопису (М52)

(1) „Биће нације.“ *Религија и толеранција* 18, по. 34 (2020): 287-311.

У овом раду аутор покушава да са философског, социолошког и библијског аспекта размотри природу нације. Анализом теза историчара и социолога који су се бавили питањем нације показује да је нација модеран феномен, те да су у систематизацији националне идеологије водећу улогу имали француски мислиоци. Немачки мислиоци (Хердер, Фихте, ...) су концепт нације трансформисали у органски, персонални, и сакрални. У појединим случајевима културолошка основа нација може се идентификовати знатно раније. Са аспекта основних онтолошких принципа нација не може бити биће јер нема егзистенцију по себи, изван интеракције, психе, и емоција припадника нације. Међутим, иако модеран феномен, начела на којима постоје нације се могу сматрати библијски утемељеним, као што показује библијска прича о Вавилонској кули на основу које аутор закључује да је језички и културолошки хетерогено човечанство израз Божије воље.

(2) „Етнофилетизам и верски екстремизам.“ *Теолошки погледи* 53, по. 2 (2020): 419-40.

У овом раду аутор има за циљ да анализира везу етнофилетистичке идеологије и верског екстремизма у савременим црквеним кризама у Украјини и Црној Гори. Истраживање показује да је, упркос канонској некомпатибилности самоиницијативног оснивања црквене организације на националној основи, начин на који су формиране већина националних Цркава у 19. веку имао далекосежне последице. Постало је уобичајено да се црквена аутокефалност види као предуслов потпуне националне независности и суверенитета. Исти је случај и у социо-инжењерским пројектима власти у Украјини и Црној Гори које подржавају расколничке групе у чијем је дискурсу етнофилетистичка идеологија евидентна. Режимско финансирање и подршка пројеката аутокефалних имагинарних „цркава“ које се посматрају као конститутивни елементи нације, у комбинацији са драстичним ометањем канонских Цркава у њиховом верском деловању, дају овим у основи етнофилетистичким покретима једну конотацију институционализованог екстремизма.

Закључак и предлог Комисије

Комисија је на основу одлуке о сагласности на предлог теме докторске дисертације и увида у биографију кандидата закључила да докторанд Сава Миловановић, испуњава услове из члана 8. Правилника о стицању истраживачких и научних звања (Службени гласник РС, број 159/20). Сава Миловановић је у статусу студента докторских студија и ангажован је као истраживач приправник у научно-истраживачком раду у оквиру Православног богословског факултета Универзитета у Београду, под називом „Српска теологија у 20. веку“, у својству младог истраживача на позив Министарства просвете, науке и технолошког развоја које и финансира тај научноистраживачки рад.

Веће научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду је 23. фебруара 2021. године дало сагласност на предлог теме докторске дисертације докторанда Саве Миловановића „Територија и национални идентитет као фактори канонске јурисдикције у руском богословљу 20. века“. Претходне степене студија кандидат је окончао с изванредним просечним оценама 10,00 на мастер студијама и 9,68 на основним студијама, оба на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Сава Миловановић је тренутно у звању истраживач-приправник и није биран у звање истраживач-сарадник. Кандидат има неколико објављених рецензираних научних радова, од којих један у научном часопису међународног значаја.

На основу изнетих чињеница Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду да усвоји овај Извештај и да донесе одлуку о **избору докторанда Саве Миловановића у звање истраживач-сарадник.**

Београд,
28. децембар 2021.године

КОМИСИЈА:

др Зоран Крстић, редовни професор
Православног богословског факултета Универзитета у Београду

др Владан Таталовић, ванредни професор
Православног богословског факултета Универзитета у Београду

др Зоран Деврња, ванредни професор
Православног богословског факултета Универзитета у Београду
